

Rörelseförvärv enligt IFRS 3

Femtonde året – IASB äntligen ute på banan
med sin diskussionsrapport

Koncernredovisningarna i de noterade företagens helårsrapporter för 2019 upprättades för femtonde året enligt International Reporting Standards (IFRS). Björn Gauffin och Sven-Arne Nilsson har åter studerat särskilt hur de förvärvande företagen identifierar immateriella tillgångar. Dessutom för sjätte gången även goodwill i den efterföljande redovisningen, särskilt nedskrivningar. Vidare beskriver de delar i IASB:s rapport och svenska ”remissvar” på dem.

Text: **Björn Gauffin & Sven-Arne Nilsson**

ETT VIKTIGT INSLAG i IFRS 3 Rörelseförvärv, som gavs ut inför 2005, är utvecklade regler att alla identifierbara immateriella tillgångar ska redovisas skilda från goodwill (IFRS 3 2008 punkt B 31). Meningen är att ett reducerat belopp

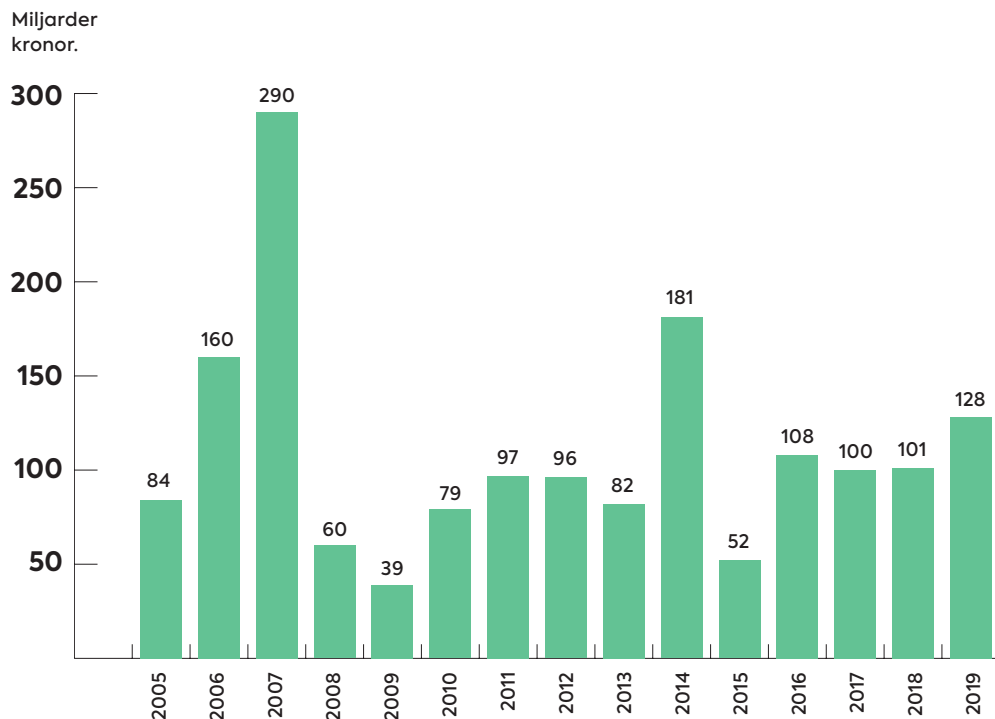
för goodwill gör sättet att redovisa goodwill mindre viktigt. Vidare är ett inslag att företags resultat förfinas genom att immateriella tillgångar med olika nyttjandeperioder skrivs av över dessa var för sig, eller värdenedgångsprövas och belastar resultatet enligt denna prövning. Slutligen ändrades IAS 36 Nedskrivningar inför 2005 så att goodwill, och identifierbara immateriella tillgångar med obestämd nyttjandeperiod, inte skrivs av utan endast prövas för värdenedgång minst årligen.

Vår studie av 2019

De fjorton föregående undersökningarna har vi alltså nu följt upp, genom att undersöka samtliga 307 företag noterade på Stockholmsbörsen¹. Av dem genomförde 121 företag minst ett rörelseförvärv under 2019, enligt vad som kan utläsas av koncernredovisningarna, och vi har analyserat 105² av de företagen. Från och med elfte undersökningen har vi även med nedskrivningar av goodwill, denna gång av varje av de 225 företagen med goodwill i balansräkningen.

Det totala förvärvsbeloppet blev 2019 cirka 128 miljarder vilket är en ökning från 2018 med cirka 27 miljarder. Alltså från cirka 101 miljarder 2018, vilket var i stort sett oförändrat från 2017. För de tidigare åren se figuren nedan. Vi ser i år ett något ökande antal stora förvärvsbelopp: antalet förvärvande företag med förvärv totalt under året över 500 MSEK uppgick 2019 till 35, 2018 till 33, efter såväl 2017 som 2016 40 företag (figur 1).

Figur 1: Förvärvsbelopp börsbolagen

Fördelning på finansiella och materiella tillgångar, immateriella tillgångar och goodwill

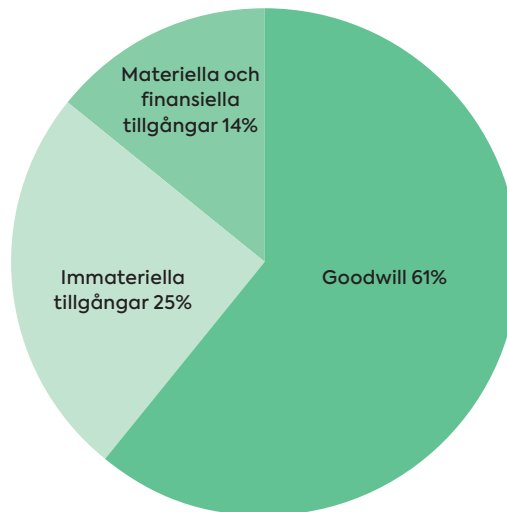
I studien av femtonde året fortsätter vi att relatera tillgångskategorierna enligt förvärvsanalyserna, inklusive goodwill, till summan av dessa tillgångar. Det gör vi för att undvika att statistiken påverkas av skuldsättningsgraden i förvärven och därmed den relativa köpeskillingen. Hela tiden är vi främst intresserade av identifieringen av immateriella tillgångar, och därmed goodwill som den resterande delen.

Studien av 2019 visar bland annat att av förvärvsanalysernas totala förvärvade tillgångar utgjorde i genomsnitt³ (figur 2):

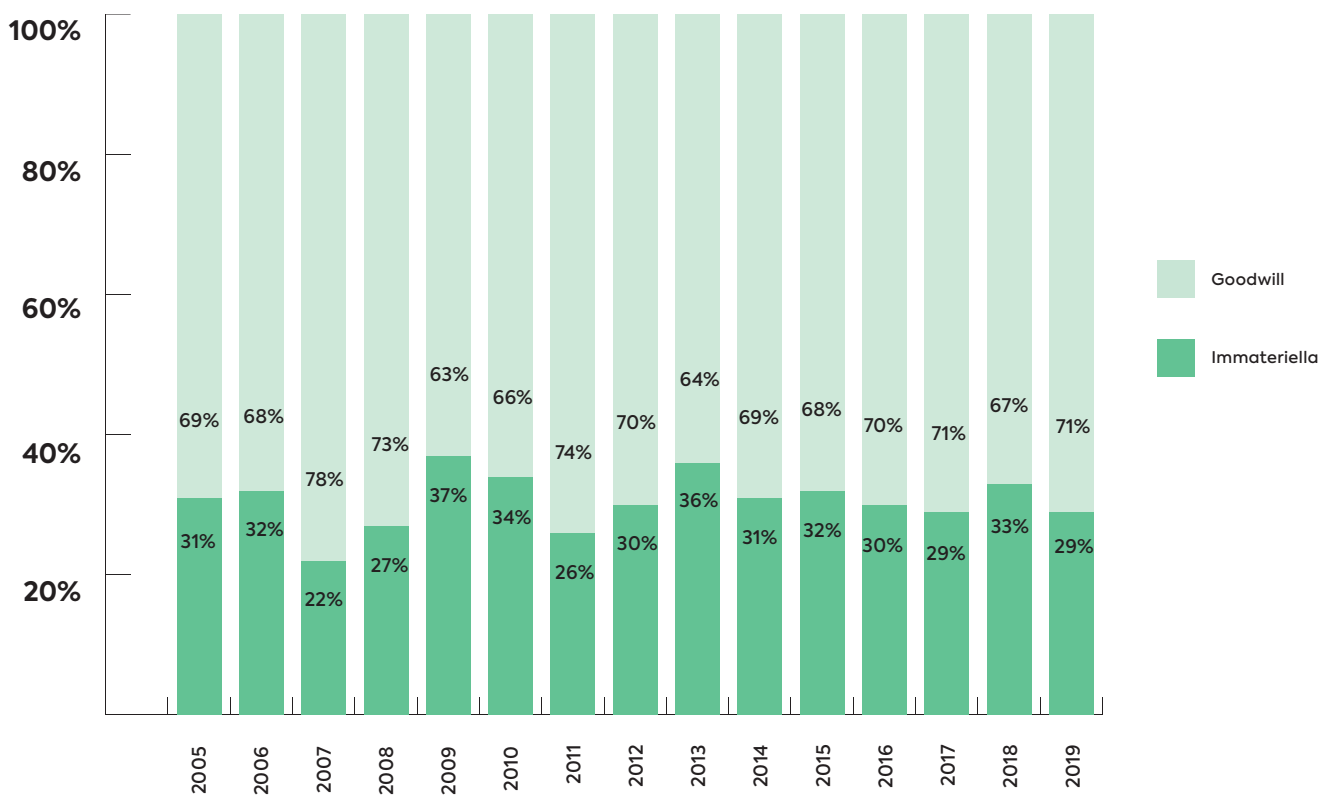
- Finansiella och materiella tillgångar 14 procent.
- Immateriella tillgångar (med avdrag för uppskjuten skatt), såsom varumärken, kundrelationer, patent, pågående forskning och utveckling, 25 procent.
- Goodwill (resterande del) 61 procent.

Utifrån vårt fokus på identifieringen av immateriella tillgångar visar vi att fördelningen på identifierade immateriella tillgångar och goodwill ser ut enligt följande under alla femton åren (figur 3):

Figur 2: Fördelning av köpeskillning 2019

Figur 3: Utveckling 2005–2019 för alla förvärvade företag respektive år

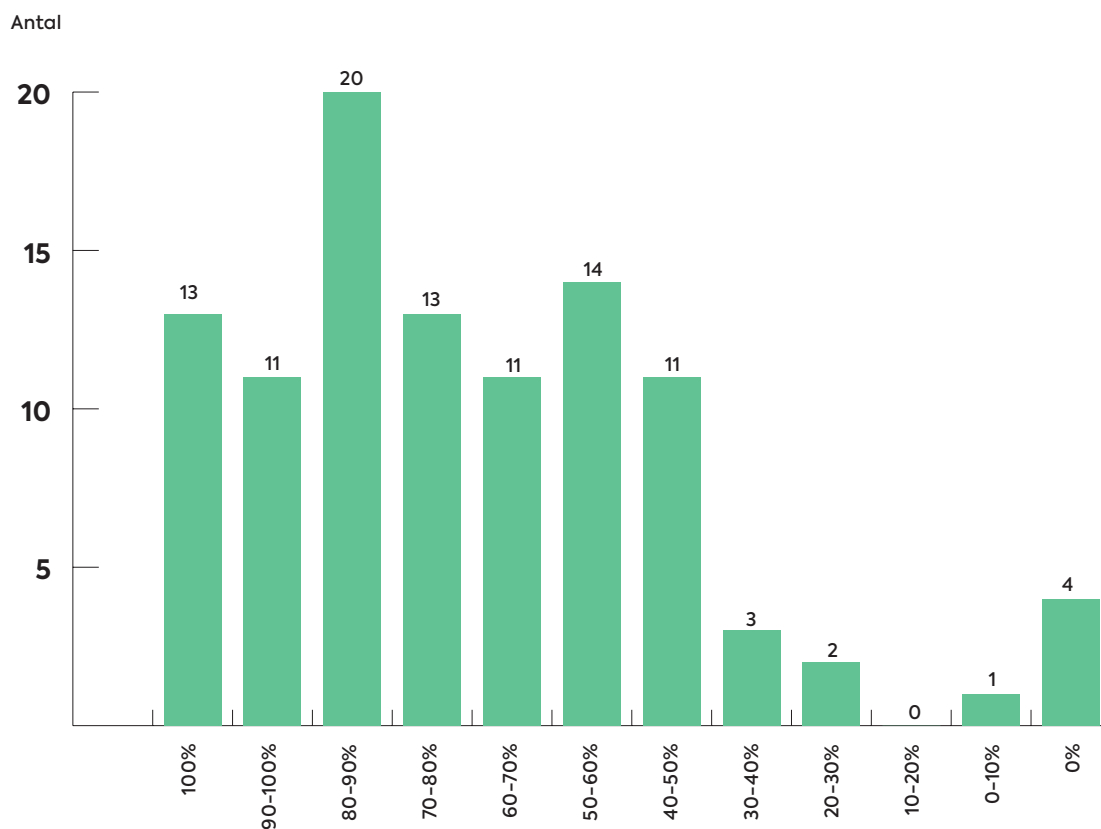

Året 2019 var, liksom de fem föregående åren, med en relativt genomsnittlig nivå av identifierade immateriella tillgångar, med konsekvensen att andelen goodwill också var relativt genomsnittlig. De verkligt avvikande åren var därför åter 2007, 2009 och 2013. Den låga andelen immateriella 2007 kan förklaras av uppdrivna priser på förvärv före finanskrisen, utan att värdena på immateriella drevs upp motsvarande, och den höga andelen 2009 i så fall av nedtryckta priser under finanskrisen.

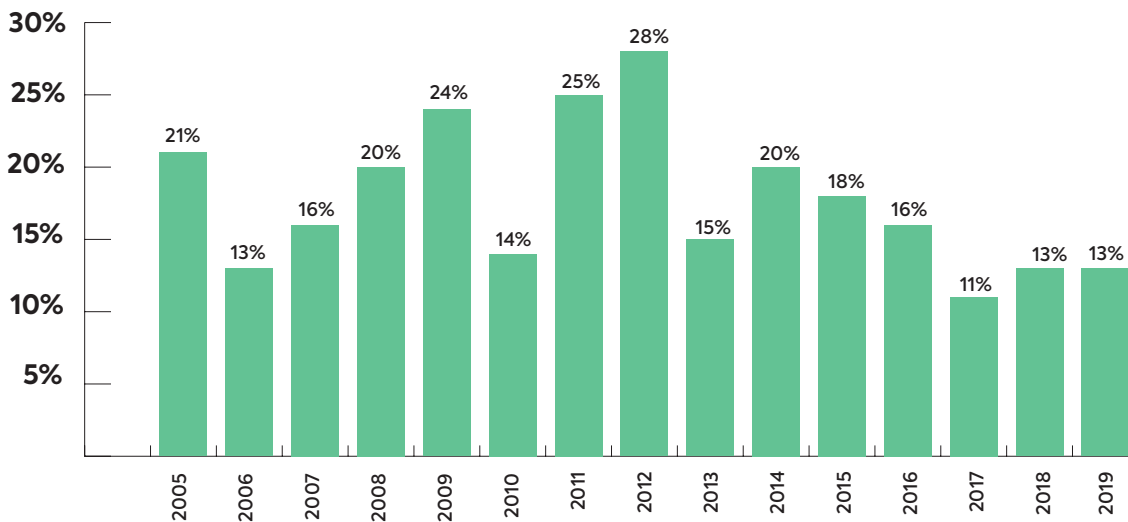
Relationen mellan immateriella tillgångar och goodwill hos olika förvärvare

Ett annat sätt som vi analyserar förvärven på är relationen mellan å ena sidan goodwillvärdet och å den andra totalt värde på identifierade immateriella tillgångar och goodwill. Vi har även analyserat förvärven 2019 på detta sätt och grupperat 103 av de 105 analyserade företagen i respektive tioprocentintervall. Två företag, med inga identifierade immateriella tillgångar, är ej med (figur 4). (De företagen identifierade alltså enbart materiella tillgångar, men inga immateriella tillgångar, och fick inte heller någon goodwill.)

Figur 4: Goodwill/Identifierade immateriella tillgångar och goodwill

Figur 5: Andel 100%, goodwill men inga identifierade tillgångar

Alltså redovisade 13 förvärvare 2019 (eller 13 procent) goodwill men ej alls några identifierade immateriella tillgångar. Fyra förvärvare hade netton av förvärvade tillgångar (materiella, finansiella och immateriella) och övertagna skulder som precis motsvarade köpeskillingen och därmed inte fick någon goodwill.

Gruppen 100 procent goodwill men inga identifierade immateriella tillgångar, är i stort sett lika detta år, men är fortfarande lägre än nivåerna 2008 – 2012, utom den låga andelen 2010. Ett trendbrott skedde 2013 och trenden sedan dess är en påtaglig förbättring (figur 5).

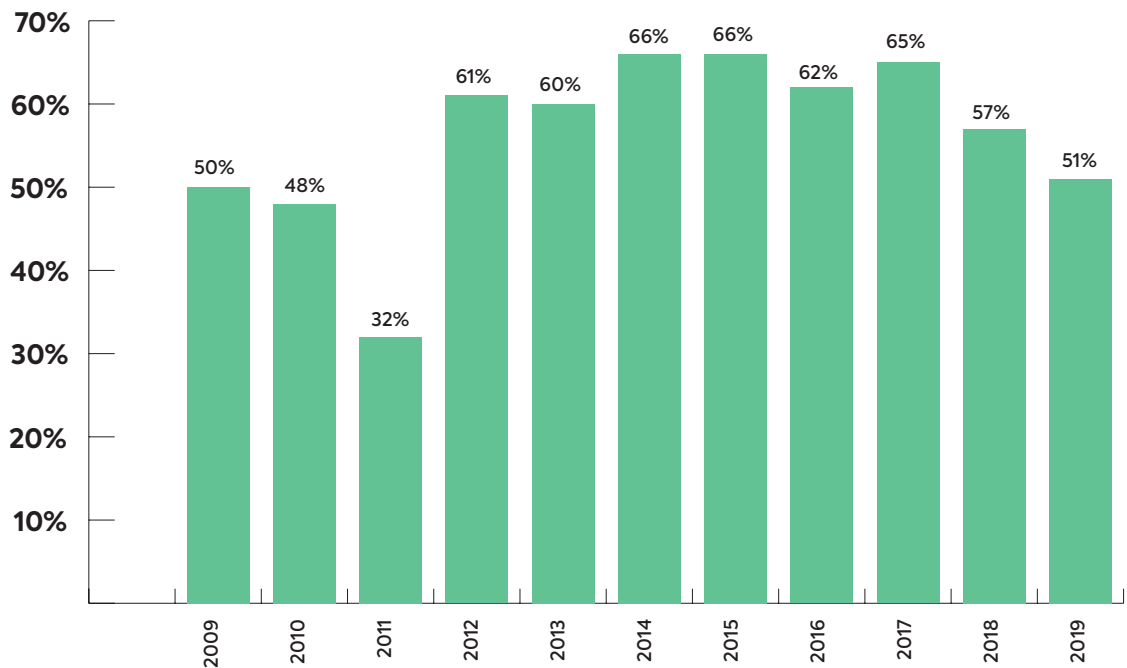
Gruppen 100 procent kan, som tidigare år, förklaras med att en del av företagen gör begränsade insatser för identifiering av immateriella tillgångar vid mindre förvärv. I IFRS 3 finns inget undantag från att göra egentliga förvärvsanalyser även av mindre förvärv, och det är ett problem att föreställningsramens egenskap avseende väsentlighet inte verkar ha någon enhetlig tillämpning för förvärvsanalyser. Möjligen kan man av IFRS 3 (2008 punkt B 65) om upplysningar dra slutsatsen att om det under

rapportperioden är ett enda oväsentligt förvärv, eller flera förvärv som även tillsammans är oväsentliga, behövs ingen egentlig förvärvsanalys⁴. Dock har vi, som sagt inledningsvis, ur hela undersökningen exkluderat åtta företag med förvärv där företaget angett att förvärvet eller förvärven ej är väsentliga, varför det inte lämnar mer information.

Beskrivning av förvärvade immateriella tillgångar

Vi ser att trendbrottet 2018, vad gäller att specificera vilka immateriella tillgångar som identifierats, fortsatte 2019. Andelen som inte beskriver är nere på rekordåret 2009 och 2010, då endast ungefär hälften inte specificerade. Under 2019 var det 45 utav 88 företag med immateriella tillgångar (det vill säga 51 procent) som ej närmare specificerade vad förvärvade immateriella tillgångar bestod av och hur det verkliga värdet för immateriella tillgångar fördelade sig mellan de olika beståndsdelarna. Dessa 45 angav alltså i noten enbart att immateriella tillgångar identifierats och dessas totala verkliga värde (figur 6).

Figur 6: Saknar specifikation immateriella

De saknade specifikationerna förefaller vara en snäv tolkning av att upplysning ska lämnas om: "De belopp som redovisats per förvärvstidpunkten för varje större slag av förvärvade tillgångar och övertagna skulder" (IFRS 3 2008 B 64 i), särskilt som upplysningarna ska hjälpa användare "att bedöma karaktären på och den finansiella effekten av ett rörelseförvärv [...]" (IFRS 3 2008 p. 59)⁵. Ett exempel på en långtgående tolkning av varje större slag som vi funnit är Projektengagemangs förvärv av Mats & Arne Arkitektkontor AB där de redovisar "Goodwill och andra immateriella tillgångar" i en enda post, därtill uppgående till 79 procent i förhållande till köpeskillingen. I förvärvsnoten ges ingen kvalitativ beskrivning av de faktorer som utgör goodwill.

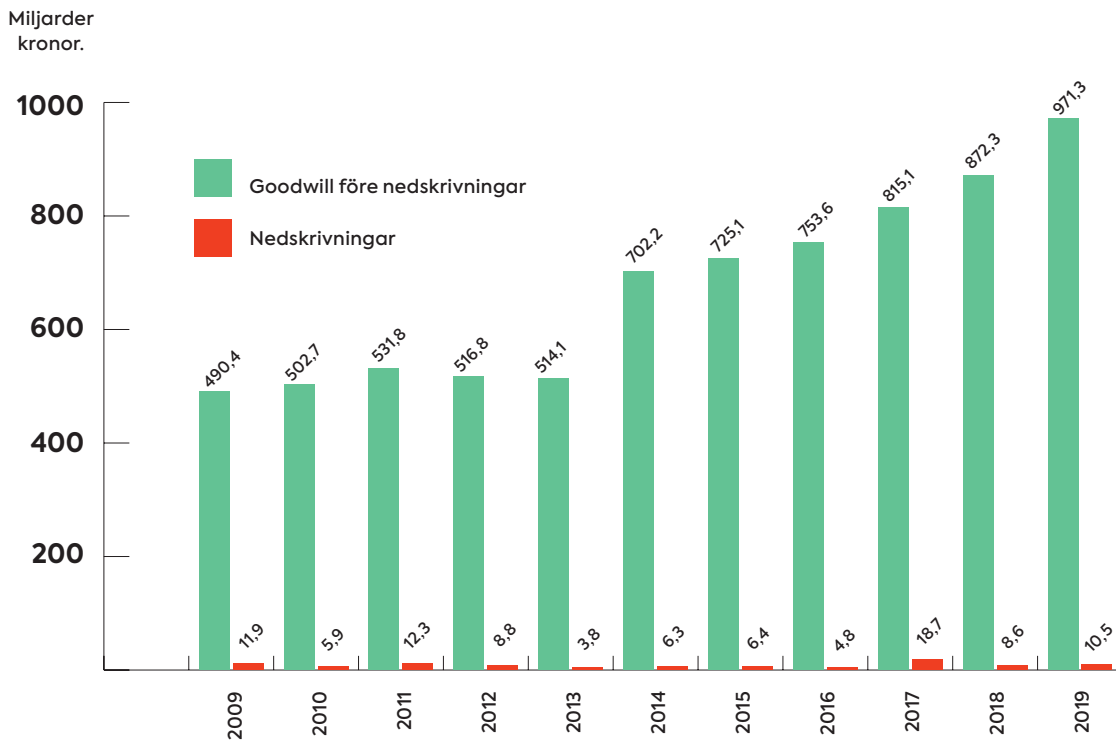
Värdenedgångar på och nedskrivningar av goodwill

Vi har alltså precis som de fem föregående åren också

undersökt alla 225 företag med goodwill i balansräkningen⁶: vilket beloppet av goodwill var och gjorda nedskrivningar 2014, 2015, 2016, 2017, 2018 och 2019⁷. Se figuren (figur 7) för totalbeloppen av goodwill före nedskrivningar och nedskrivningsbeloppen varje år (reduceringar till följd av avyttringar ingår i princip inte i dessa nedskrivningsbelopp). Antalet företag som gjorde nedskrivningar respektive år och nedskrivningsbeloppen i förhållande till totalbeloppen var:

- 2014 32 företag och 0,9 procent.
- 2015 23 företag och likaså 0,9 procent.
- 2016 endast 17 företag och 0,6 procent.
- 2017 19 företag men hela 2,3 procent. Dock stod Ericsson för 1,6 procentenheter och övriga 18 företag för 0,7 procentenheter.
- 2018 21 företag och knappt 1,0 procent.
- 2019 21 företag och knappt 1,1 procent.

Figur 7: Goodwill och nedskrivningar

Figuren ovan illustrerar hur små nedskrivningarna är i förhållande till totalt redovisad goodwill, mellan 0,6 och 1,1 procent av goodwillposten, vilket även gäller 2017 exklusive Ericssons nedskrivning. Visserligen uppgick nedskrivningarna 2019 till mer än 1,0 procent men ändå så att i den takten kommer det att ta runt hundra år innan all nu redovisad goodwill är nedskriven, alltså först runt 2021. Som framgår ovan fylls dessutom total goodwill på varje år med betydligt mer än vad som skrivs ner, 2019 med rekordhöga 99 miljarder.

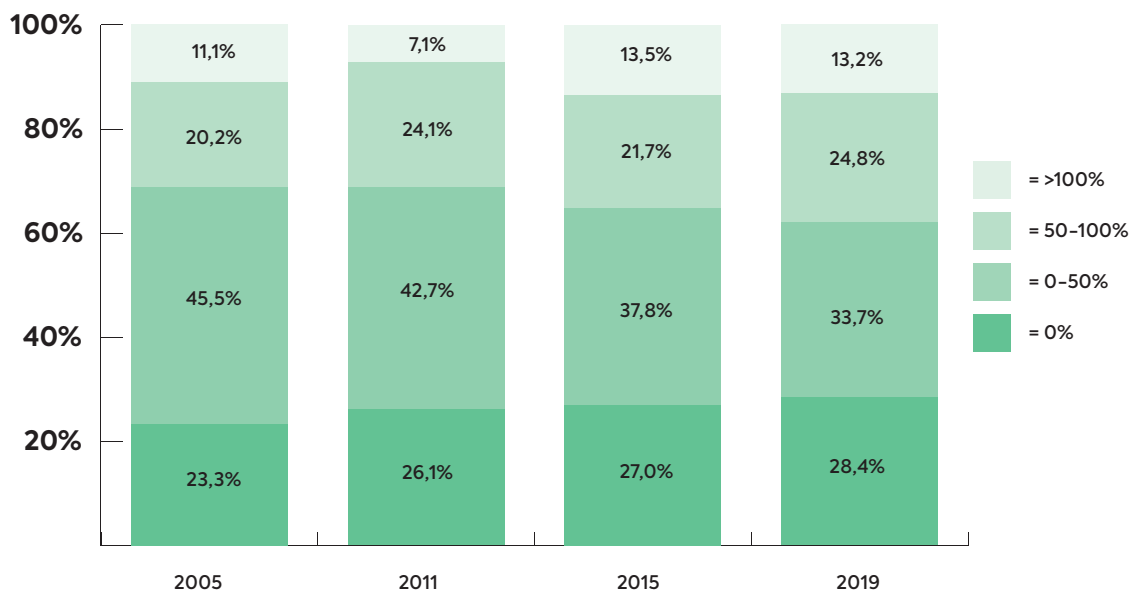
Beloppet av goodwill i förhållande till företagets eget kapital kan också analyseras. Vid en jämförelse med Björn Gauffin och Anders Thörnstens undersökningar av 2008 och 2009 framgår att andelen bolag där goodwillposten utgör mer än koncernens egna kapital ökat kraftigt sedan 2008. Som synes i figur 8 har visserligen andelen bolag med ingen goodwill alls ökat, men samtidigt har bolagen där goodwill utgör mer än 50 procent av det egna kapitalet ökat från 31,3 procent av bolagen till 38,0 procent (figur 8).

Immateriellt allt större andel i de stora börsföretagen

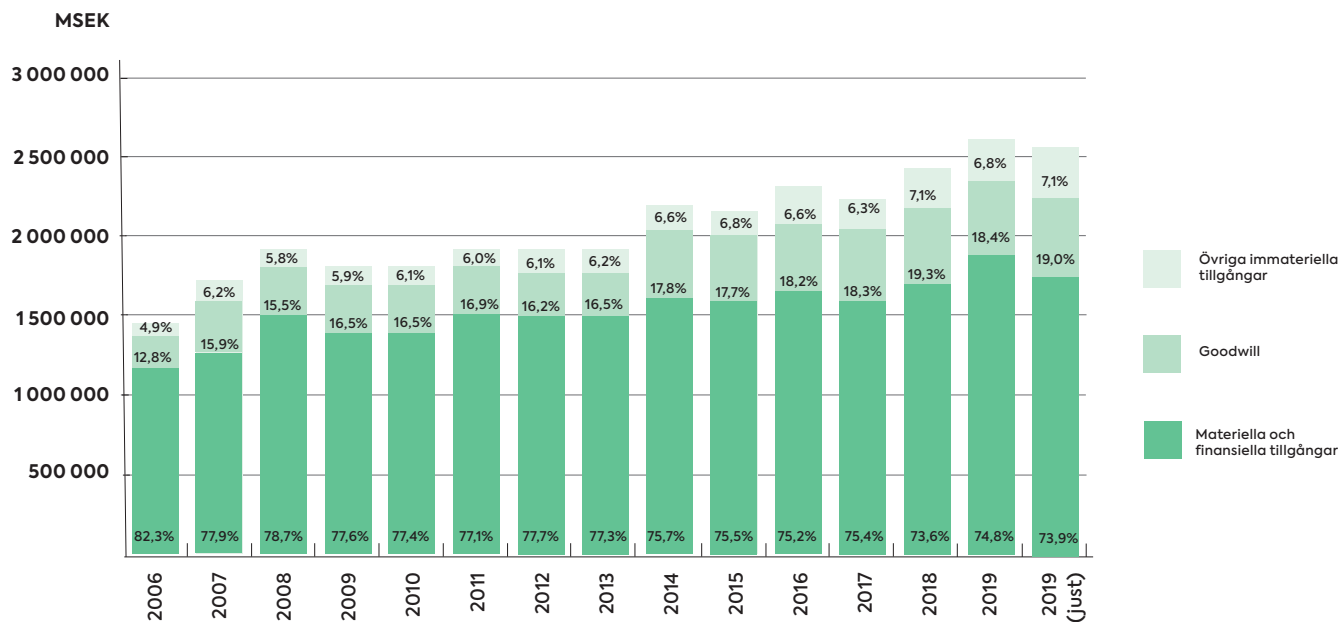
Som en komplettering till analyserna av förvärvsnoter visar vi att goodwill och övriga immateriella tillgångar blir allt viktigare i börsföretagen. Utvecklingen av tillgångarnas andelar i 26 företag på Nasdaq OMX Stockholm Large Cap-lista, exkluderat för så kallade tillgångsbolag (fastighets-, investment- samt gruv- och oljebolag) framgår i figur 9. Kolumnen 2019 (just) är beloppen enligt rapporterna med avdrag för ökningen 2019 till följd av införandet av IFRS 16 Leasingavtal (figur 9).

Utvecklingen av de olika tillgångskategoriernas andelar i de 26 företagen är ju en stadig ökning i andelen goodwill och immateriella tillgångar till över 26 procent 2018 och 2019 (efter justeringen), från cirka 23 procent 2013 till 24 à 25 procent 2014, 2015, 2016 och 2017, för att inte tala om från knappt 18 procent 2006.

Figur 8: Goodwill som andel av eget kapital, andel bolag

Figur 9: Bolagens totala tillgångar

Sammanfattning av studien av 2019

Efter att ha studerat även helårsrapporterna för 2019 kan vi konstatera:

- Summerat förvärvsbelopp 2019 128 Gkr, en ökning från 2018 och 2017 med en fjärdedel, men fortfarande avsevärt lägre än beloppet 2014.
- Fortsatt andel identifierade immateriella tillgångar (av immateriella tillgångar och goodwill) på nivån de föregående fem åren, väsentligt lägre än 2013; och inte högre än de första två åren.
- Oförändrad andel av förvärvarna som redovisar goodwill utan att alls identifiera immateriella tillgångar, 2017 lägsta andelen hittills och klart bättre än 2009, 2011 och 2012. Alltså fortsatt på en klart bättre nivå.
- Andelen som inte närmare anger vilka immateriella tillgångar som identifierats ännu lite bättre 2019, 51 procent (2018 57 procent) Det bästa på nivån från och med 2012 och nästan lika bra som åren 2009-2010.
- Åter närmast försumbara nedskrivningar av goodwill av totalt redovisad goodwill även om upp till drygt 1 procent.

Debatt och andra undersökningar

Diskussionsrapporten som vi väntat på i åratals gavs äntligen ut i mars 2020⁸. Syftet med IASB:s projekt Goodwill and Impairment är att utreda om bolag kan förse placerare med mer användbar information om de förvärv som görs. I projektet behandlas fyra ämnen som identifierades i Post-implementation Review (PIR) of IFRS 3, som genomfördes 2014, och det fjärde ämnet är redovisning av immateriella tillgångar.

IASB:s preliminära åsikt om detta ämne är att inte ändra urvalet av identifierbara immateriella tillgångar att redovisa skilda från goodwill i ett förvärv. I sammanfattningen av de preliminära åsikterna med huvudskälen för dem står det att IFRS 3 och ändringarna i IAS 38 breddade urvalet av sådana tillgångar som redovisas för sig snarare än att ingå i goodwill. Åsikterna skiftar om nyttan av detta, särskilt vad det gäller kundkontakter och varumärken, för vilka det inte finns aktiv marknad. Några säger att särskiljning hjälper till att förklara vad bolag har köpt, och att uppskatta bolagets utsikter till framtida kassaflöden, andra ifrågasätter om informationen är användbar, eftersom dels liknande immateriella tillgångar som skapats internt inte redovisas, dels vissa sådana tillgångar är svåra att värdera. Ytterligare andra betänker att avskrivning av immateriella tillgångar som är svåra att skilja från hela rörelsen – åter exempelvis kundkontakter och varumärken – leder till klassisk dubbelbelastning, både avskrivning och

kostnadsföring av efterföljande utgifter för att bibehålla dessa tillgångar⁹. De åsikter som rapportupprättare har om kostnaderna för särskiljning varierar också. På grund av dessa varierande åsikter har IASB inget övertygande stöd för att ändra urvalet.

Mot denna bakgrund ställs i diskussionsrapporten frågan varför eller varför inte IASB ska utveckla ett förslag att tillåta vissa immateriella tillgångar att ingå i goodwill. Givet att man anser att ett förslag ska tas fram ställs en följdfråga om det skulle innebära att placerare inte längre skulle få användbar information och en annan hur det skulle reducera komplexitet och reducera kostnader. Slutligen ställs följdfrågan om åsikten om detta skulle ändras om avskrivning av goodwill skulle återinföras.

Näringslivets Redovisningsgrupp (NRG) håller inte med IASB utan anser att det vore bra, och förmodligen skulle öka jämförbarhet, om immateriella tillgångar inkluderades i goodwill i större utsträckning¹⁰. Det finns en risk nu att särskiljningen görs godtyckligt. Eftersom de immateriella med bestämbar nyttjandeperiod skrivs av, bestäms i vilken utsträckning som immateriella redovisas för sig ofta utifrån ledningens preferenser, vilket är skadligt för rapporters jämförbarhet. Vidare, som svar på första följdfrågan, anser NRG inte att informationsvärdet ökar genom särskiljning av vissa immateriella. Förvärvsanalysen är många gånger en artificiell övning, och den underliggande logiken av de särskilt redovisade immateriella är ofta svår att förstå för användare. Slutligen skulle vad NRG anser inte ändras om goodwillavskrivning återinfördes; i så fall skulle behovet att särskilja immateriella vara ännu mindre.

Rådet för finansiell rapportering (Rådet) baserar sitt svar¹¹ på att de anser att avskrivning av goodwill borde återinföras. Vad det gäller immateriella tillgångar skulle det leda till att distinktionen mellan immateriella tillgångar och goodwill blev mindre kritisk. Då de nuvarande reglerna baseras på icke-avskrivning anser Rådet att en översyn av redovisningen av immateriella tillgångar skulle vara givande, särskilt som vissa immateriella tillgångar, som varumärken, har ansetts ha en obegränsad nyttjandeperiod.

FAR svarar också på frågorna om immateriella tillgångar¹² och håller med om att inte utveckla ett förslag att tillåta vissa immateriella tillgångar att ingå i goodwill. Även om det ibland är svårt och dyrt att identifiera och värdera alla immateriella tillgångar är det relevant information. Om ytterligare poster läggs till goodwill kan den posten bli ännu mindre begriplig än i dag. Givet att avskrivning återinförs är det mindre viktigt att särskilja immateriella tillgångar, men det är relevant, för att visa vilka slags tillgångar som förvärvas, och nyttjandeperioden för de olika tillgångarna kan skilja sig åt.

”Rådet instämmer helt i att det är ogörligt att göra prövningen betydligt mer effektiv till en rimlig kostnad.”

De andra och tredje ämnena i projektet är prövning av goodwill för värdenedgång och om avskrivning av goodwill ska återinföras. IASB:s preliminära åsikter om dessa ämnen är att det inte går att utforma en anorlunda värdenedgångsprövning som är betydligt mer effektiv än den nuvarande, i att identifiera värdenedgångar i rättan tid och till en rimlig kostnad, och att avskrivning av goodwill inte bör återinföras. I sammanfattningen av de preliminära åsikterna med huvudskälen för dem står det om värdenedgångsprövning att om uppskattningar av kassaflöden är alltför optimistiska hanteras det bäst av revisorer och övervakare, inte genom att ändra standarder. Även om prövningen inte alltid ger en signal i rättan tid att utfallet av ett förvärv inte uppnår ledningens förväntningar innebär inte frånvaron av en sådan signal att prövningen har misslyckats. Diskussionsrapportens förslag om ytterligare upplysningar är avsedda att möta behovet av information i rättan tid om det efterföljande utfallet av förvärv.

Mot bakgrund av dessa åsikter om värdenedgångsprövning och ytterligare upplysningar övervägde IASB ett förslag att återinföra avskrivning, och olika medlemmar fäste olika vikt vid olika argument:

- Då det inte visat sig möjligt att utforma en betydligt mer effektiv prövning, redovisade belopp av goodwill jorden runt har ökat och goodwill är en tillgång som förbrukas är återinförande av avskrivning det enda sättet att avbilda att goodwill förbrukas.
- Då för det första värdenedgång som redovisas, även om fördröjt, ger viktig bekräftande information, av placerares tidigare bedömning att dessa nedgångar inträffat, för det andra goodwill's nyttjandeperiod inte kan bedömas, så varje avskrivning skulle vara godtycklig, och för det tredje goodwill kan öka av flera skäl finns inget tvingande stöd för att avskrivning skulle betydligt förbättra informationen.

IASB avslutar med att då intressenter alltid haft starka och isärgående åsikter rörande om goodwill ska skrivas av för upprepning av de välkända

argumenten troligen inte debatten framåt, utan IASB välkomnar svar som ger nya praktiska eller konceptuella argument.

Beträffande prövningen, om man invänder mot att det inte är möjligt att utforma en betydligt mer effektiv sådan, ställs frågan hur prövningen ska ändras och hur sådana ändringar gör den mer effektiv. Vidare ställs frågan om följande två skäl för att värdenedgångar inte redovisas i rättan tid:

1. uppskattningarna i prövningen är för optimistiska och
 2. det som kallas frihöjd ovanför huvudet (headroom) i form av befintlig men ej redovisad goodwill, i kassagenererande enheter, skyddar förvärvat goodwill
- är huvudskälen eller om det finns andra huvudskäl för dessa bekymmer.

NRG instämmer i att försök att göra prövningen mer effektiv inte är den rätta vägen framåt och anser att de nuvarande problemen med skydd och för optimistiska antaganden orsakas av andra faktorer än prövningens utformning.

Rådet instämmer helt i att det är ogörligt att göra prövningen betydligt mer effektiv till en rimlig kostnad. Medvetna om problemen med optimism och med skydd finner Rådet det svårt att se att ändringar i IAS 36 skulle kunna lösa detta och instämmer i att såväl optimism som skydd bäst hanteras av revisorer och övervakare.

FAR instämmer också i att det är ogörligt att göra prövningen betydligt mer effektiv till en rimlig kostnad, men lägger till att redovisning i rättan tid ofta misslyckas eftersom uppskattningarna är alltför optimistiska. FAR instämmer också i de två huvudskälen.

Beträffande återinförande av avskrivning ställer IASB först frågan varför man instämmer i att avskrivning bör återinföras alternativt varför man inte instämmer i det. En följdfråga är om ett återinförande skulle lösa huvudskälen till att bolag inte redovisar värdenedgångar i rättan tid. En annan fråga är om man ser förvärvat goodwill som skild från efteråt

internt skapad goodwill i samma kassagenererande enheter. Sista följdfrågan, till dem som är för ett återinförande, är dels hur goodwills nyttjandeperiod och avskrivningsmönster skulle avgöras, dels hur detta skulle göra informationen mer användbar.

NRG anser fortsatt att goodwill bör skrivas av, och deras främsta argument är att det verkligen skulle förbättra jämförbarheten mellan företag med skilda tillväxtstrategier. Goodwill representerar förväntad överlönsamhet och som sådan förbrukas den över tid. Trots svårigheter att bestämma en lämplig avskrivningstid skulle rapporter vinna i jämförbarhet där ett rimligt intervall bestämdes. NRG lägger här till att goodwillbeloppet vid förvärvet delvis baseras på företagets preferenser rörande identifiering och redovisning av andra immateriella tillgångar. Sådana tillgångar som del av ett förvärv är svåra att fatta för användare och är en källa till försämrade jämförbarhet. Bekymren att värdenedgångar inte redovisas i rättan tid skulle lösas givet att avskrivningstiden bestämdes på ett rimligt sätt. Det finns en egentlig skillnad då förvärvad goodwill har verifierbart anskaffningsvärde medan begreppet internt skapad goodwill är svårt att fatta. Då den senare inte går att verifiera kan det hävdas att den inte existerar. Slutligen föreslår NRG att avskrivningstiden sätts någonstans i intervallet 10-20 år, men det behöver bli föremål för ytterligare analys. Informationen skulle bli mer användbar genom att öka jämförbarhet.

Rådet syn är att förvärvad goodwill är en tillgång som förbrukas och normalt ersätts av internt skapad goodwill, mer eller mindre. Avskrivning säkerställer därför att utgiften för förvärvad goodwill kostnadsförs och att den internt skapade goodwillen inte får skyddande effekt. Avskrivning är i överensstämmelse med sättet att redovisa andra immateriella och materiella anläggningstillgångar som inte har obegränsade nyttjandeperioder. Rådet är klara över svårigheterna att förutse förvärvad goodwills nyttjandeperiod, men det bör inte hindra återinförande av avskrivning; rimliga approximationer är möjliga och upplysningar om dem skulle vara värdefulla för användare.

FAR finner delfrågorna om återinförande av avskrivning så sammanhängande att de ger ett svar till hela frågan. De invänder mot att inte återinföra avskrivningar, det finns argument för och mot men tillämpning de senaste 15 åren visar allmänt att bolag redovisar stora belopp som goodwill istället för som immateriella tillgångar, bolag allokera goodwill till starka kassagenererande enheter och endast ett fåtal fall av redovisad värdenedgång har synts. Det finns också en enorm risk att internt skapad goodwill indirekt aktiveras när bolag undviker värdenedgång. FAR anser också att förvärvad goodwill är en tillgång som förbrukas över tid och att det bäst återspeglas

genom avskrivning; avskrivning säkerställer att utgiften för förvärvad goodwill kostnadsförs och att internt skapad goodwill i mindre utsträckning tas med i balansräkningen. Vissa gränser behöver sättas vad det gäller nyttjandeperiod, att förutse nyttjandeperiod med hög tillförlitlighet är svårt men bör inte hindra återinförande av avskrivning. FAR är till sist inte säkra på vilket antal år som skulle vara maximum men som exempel 20 år. Annars finns en risk att praxis slutar i lång tid, och problemet skulle bli detsamma som nu med bara värdenedgång.

Så långt om IASB:s diskussionsrapport och över till att Nämnden för svensk redovisningstillsyn kommenterade i tillsynen under 2019 inte något rörande IFRS 3, men gjorde i årsrapporten några noteringar rörande att vissa varumärken redovisas av flera bolag som tillgång med obestämbart nyttjandeperiod. Nedskrivningar var en av 23 specifika frågeställningar som Nämnden kommenterat i ställningstaganden, men de ingick inte urvalet som kommenterades i årsrapporten.¹³ Ingen av 61 specifika frågeställningar under 2020 berörde IFRS 3. Däremot är nedskrivningsprövningar av immateriella tillgångar med obestämbart nyttjandeperiod ett återkommande område, och ett avsnitt ägnas åt detta. Dock har i samtliga fall Nämndens synpunkter avsett ofullständiga upplysningar i förhållande till regelverket. Nämnden går inte in på fenomenet som kallas "too little, too late", att reduceringar av redovisad goodwill sker för lite och för sent.¹⁴

ESMA offentliggör inför varje års granskning av helårsrapporterna sina fokusområden, och vid granskningen 2018 av rapporterna för 2017 rörde ett antal specifika punkter IFRS 3¹⁵. Inte vare sig inför granskningarna 2019 eller 2020 nämndes IFRS 3. Inte heller är IFRS 3 prioriterad vid granskningen 2021 av rapporterna för 2020, men man ska betänka att då kommer konsekvenserna av covid-19 att vara i fokus. Det är väl anledningen till att ett av nyckelområdena blir tillämpningen av IAS 36 Nedskrivningar, där återvinningsvärdet sägs kunna påverkas av försämringen av den ekonomiska utsikten i olika sektorer¹⁶.

Duff & Phelps i Europa följde 2020 upp sin studie 2013 av allmänna trender rörande värdenedgång i goodwill, över länder och branscher inom den europeiska marknaden, genom att fokusera räkenskapsåren 2015-2019¹⁷ ¹⁸. Totala nedskrivningar av goodwill steg 2019 med 18 procent, från 2018, till 36,4 miljarder €, då faror för nedgång i global tillväxt höll i sig. Antalet nedskrivningar ökade med 7 procent från 118 år 2018 till 126. Genomsnittligt belopp ökade med 11 procent, men de tio största nedskrivningarna 2019 svarade för mer än två tredjedelar av totalbeloppet, vilket naturligtvis är viktigt att beakta vad det gäller genomsnittligt belopp. Vidare gjorde brittiska bolag nästan två tredjedelar av de tio största

nedskrivningarna; enbart HSBC Holdings plc och Reckitt Benckiser Group plc gjorde 12,6 av totalen 36,4 miljarder €.

De stora beloppen i enstaka bolag leder tankarna till vad Alan Livsey kallar granater som briserar i ett bolags rapporter flera år efter ett förvärv¹⁹. Han skrev att sättande av gränserna för goodwill prövar regelgivarna, FASB:s och IASB:s överväganden att möta kritiken av den praxis som gäller sedan länge. Vissa analytiker föredrar förutsägbara reduktioner av goodwill, och avskrivningar skulle förhindra det som sker idag: goodwill växer relativt andra immateriella tillgångar och anläggningstillgångar. Dock, avslutade Livsey, det kan vara bäst att låta en ordentligt utförd värdenedgångsprövning bestå. Avskrivning skulle ge noll insikt i hur bolag går. Bibehållande av den årliga disciplinen goodwillprövning är en bra sak för företagsstyrning och för placerare.

Vilka faktorer hos revisorn som påverkar klientföretags goodwill som andel av köpeskillingen studerade Emin Kherafia och Viktor Lind²⁰. Populationen var samtliga bolag som genomförde rörelseförvärv under räkenskapsåren 2015-2018 och var noterade på Nasdaq Stockholm. (Samtliga reviderades av de fyra storbyråerna.) Revisorns byråtillhörighet samt placering på antingen kontor i Stockholm, Göteborg och Malmö eller andra städer påverkar denna relativa goodwill: bolag med KPMG som revisionsbyrå hänförde en lägre andel av köpeskillingen till goodwill, och det gjorde också de bolag vars revisor satt på mindre kontor. Inte vare sig revisorns erfarenhet (operationaliserad som ålder och antal år som auktoriserad) eller kön visade sig vara påverkande faktorer. Byråtillhörighetens påverkan skulle, enligt Kherafias och Linds diskussion, kunna förklaras med teorin om isomorfier: byrån mer eller mindre tvingar klienten till att applicera ett visst sätt att redovisa på, och tydligen har KPMG ett annat sätt än de andra byråerna. Studiens resultat rörande geografisk placering går emot tidigare teori att revisorer på större kontor kan agera mer oberoende, och därför inte låter sig styras av klientens preferenser, och visar istället att det är revisorer på de mindre kontoren som agerar mer oberoende.

Avslutning

Föga förvånade det väl oss att redovisning av immateriella tillgångar hamnade först som fjärde ämnet i IASB:s diskussionsrapport, men vi noterar med tillfredsställelse att IASB inte anser sig ha övertygande stöd för att ändra urvalet av identifierbara immateriella tillgångar att redovisa skilda från goodwill i ett förvärv.

Intressant är att IASB landar ungefär där vi har landat ett antal år, rörande den efterföljande redovisningen av goodwill. Det vill säga i om problemet ligger i själva reglerna eller i brister i revision och övervakning. Dock ser vi en risk i om IASB kommer att stanna i att det inte går att utforma en betydligt mer effektiv värdenedgångsprövning och därmed inte ändrar i standarden: om ingen annan genomför åtgärder för bättre revision och övervakning blir det ju inga förbättringar alls.

Vi noterar IASB:s preliminära åsikt att delvis lösa problemet genom krav på upplysningar om syftena med förvärv och om förvärvens efterföljande utfall mot dessa syften, men sådan uppföljning är möjlig endast några år efter varje förvärv medan reduktion av redovisad goodwill "too little, too late" är ett sekellångt problem. Vidare måste sådana upplysningar om utfall vara informativa i situationer där förvärv inte utfaller som väntat²¹.

Vi ser nu närmast fram mot nästa milstolpe i projektet, *Discussion Paper Feedback*, och av tidigare projekt att döma lär sedan en flerårig process följa, innan IFRS 3 ändras. Återaviseringen är aviserad att komma redan i mars 2021.

BJÖRN GAUFFIN

är verksam vid Kanton AB.

EK. DR SVEN-ARNE NILSSON

är verksam vid Deloitte och var adjungerad professor vid Linköpings universitet.

Fotnoter

- 1) Samtliga svenska aktiebolag med aktier noterade på Stockholmsbörsen (OMX Nordic Exchange Stockholm) 2020-01-21, utom de som inte var noterade även 2019-12-31.
- 2) Alltså har vi exkluderat åtta företag med förvärv där företaget angett att förvärvet eller förvärven ej är väsentliga.
- 3) Liksom i studierna av de föregående fjorton åren ovägda genomsnitt.
- 4) I Börsens rapport om övervakning av finansiell information under 2018 stod det att upplysningar ska lämnas för varje förvärv men att punkt B 65 tillåter sammanslagning av enskilt oväsentliga förvärv, men det stod inget om att egentlig förvärvsanalys inte behövs av oväsentliga förvärv. En förklaring om vad som anses som väsentligt förvärv borde, enligt Börsen, vara en mer företagsspecifik upplysning enligt IAS 1 p. 122.
- 5) Det står i kontrast mot att upplysningar ska lämnas för varje slag av immateriell tillgång, enligt IAS 38 *Immateriella tillgångar* p. 118.
- 6) I år hade 225 aktiebolag goodwill, utav 307 svenska aktiebolag med aktier noterade enligt ovan.
- 7) Dock undersökte Björn Gauffin och Anders Thörnsten goodwillnedskrivningarna under 2008 och 2009, även då begränsade till 1-2 % (trots mitt under finanskrisen): Gauffin, B., & Thörnsten, A. (2010). Goodwillnedskrivningar 2009, en svårbedömd historia. *Balans*, (8-9), 49-52.
- 8) IFRS. (2020). Business Combinations—Disclosures, Goodwill and Impairment. Tillgänglig 2021-01-20: <https://cdn.ifrs.org/-/media/project/goodwill-and-impairment/goodwill-and-impairment-dp-march-2020.pdf>
- 9) Dock övertygades IASB inte av detta argument: det som vissa ser som dubbelbelastning uppstår eftersom två slag av kostnader redovisas i samma period. Utgifter för bibehållande uppstår efterhand som bolagets tillgångar bibehålls. I motsats till det återger avskrivningen utgiften för tillgången, och den kostnaden redovisas efterhand som bolaget förbrukar tillgången. Ett bolag som växer organiskt redovisar också utgiften för dess tillgångar som en kostnad, men gör det efterhand som det utvecklar tillgångarna snarare än senare när det förbrukar dem.
- 10) Confederation of Swedish Enterprise. (2020-12-21). Business Combinations – Disclosures, Goodwill and Impairment. Tillgänglig 2021-01-21: http://eifrs.ifrs.org/eifrs/comment_letters//561/561_27349_SofiaBildsteinHagbergConfederationofSwedishEnterprise_0_SEAGCommentletterDP2020_1BusinessCombinations.pdf
- 11) The Swedish Financial Reporting Board. (2020-11-30). Business Combinations – Disclosures, Goodwill and Impairment. Tillgänglig 2021-01-21: http://eifrs.ifrs.org/eifrs/comment_letters//561/561_27153_LenaWalldinTheSwedishFinancialReportingBoard_0_RFRrs2020_07DiscussionPaperDP_2020_1BusinessCombinationsDisclosuresGoodwillandImpairment.pdf
- 12) The Institute for the Accountancy Profession in Sweden. (2020-12-01). Business Combinations – Disclosures, Goodwill and Impairment. Tillgänglig 2021-01-21: http://eifrs.ifrs.org/eifrs/comment_letters//561/561_27175_ThereseAnderssonFAR_0_WordFARIASBDPBusCombDisclosuresGoodwillandImpairment.pdf
- 13) Nämnden för svensk redovisningstillsyn. (2020). Årsrapport Redovisningstillsyn 2019. Tillgänglig 2021-02-01: Microsoft Word - 200228_Å-rsrapport_MASTER (redovisningstillsyn.se)
- 14) Nämnden för svensk redovisningstillsyn. (2021). Årsrapport Redovisningstillsyn 2020. Tillgänglig 2021-02-11: Microsoft Word - 2020_Å-rsrapport_MASTER_final (redovisningstillsyn.se)
- 15) Först och inte minst påminde ESMA företag om betydelsen av att utföra analysen av immateriella tillgångar i överensstämmelse med kriteriet för avskiljbarhet i IFRS 3 B 33 och att, där det är relevant, upplysa om de betydande bedömningar som ligger till grund för slutsatsen huruvida avskiljbarhet bedömdes nödvändig.
- 16) ESMA. (2020). PUBLIC STATEMENT European common enforcement priorities for 2020 annual financial reports. ESMA32-63-1041. Tillgänglig 2021-02-01: [esma32-63-1041_public_statement_on_the_european_common_enforcement_priorities_2020.pdf](https://www.esma.europa.eu/press-news/esma-statements-views/esma32-63-1041-public-statement-on-the-european-common-enforcement-priorities-2020.pdf)
- 17) Duff & Phelps. (2020). 2020 European Goodwill Impairment Study. Tillgänglig 2021-02-01: 2020 European Goodwill Impairment Study (duffandphelps.com)
- 18) De studerar bolag i STOXX® Europe 600 Index, särskilt bolag i följande index: franska CAC 40, tyska DAX, italienska FTSE MIB, spanska IBEX 35 och brittiska FTSE 100.
- 19) Livsey, A. (2021-01-15). Marking the boundaries of goodwill puts rule-setters to test. *Financial Times*.
- 20) Kherafia, E., & Lind, V. (2020). IFRS 3 – En revisorsfråga. Magisteruppsats i företagsekonomi. Linköpings Universitet.
- 21) Den akademiska evidensen är att upplysningar relaterade till företags M&A och goodwill är av varierande kvalitet, framfördes vid ett webinarium som European Accounting Association och IASB höll om diskussionsrapporten 2020-10-30. Tillgängligt 2021-02-11: Virtual research workshop: IASB's Business Combinations - PDF | ARC EAA (eaa-online.org)